

Laboratoriepolitik for kommende og nye forældre samt ammende på TEK

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Formål og overordnede principper	2
3. Særligt til dig som planlægger at blive far eller mor.....	3
4. Til dig som bor sammen med gravid eller nyfødt	3
5. Hvad skal arbejdsgiveren/lederen sørge for	3
6. Risikovurdering	4
7. Ergonomiske påvirkninger	4
8. Vibrationer	4
9. Støj og ultralyd	4
10. Kemiske påvirkninger	5
11. Biologiske påvirkninger	6
11.1 Undgå at arbejde med forsøgsdyr.....	6
11.2 Undgå at arbejde med fjerkræ/fugle	6
11.3 Undgå at arbejde med biologiske agenser af særlig farlighed for gravide	6
15. Henvisninger	7

1. Indledning

Denne politik er relevant for kommende forældre, gravide og ammende, samt personer som bor sammen med gravide eller nyfødte.

Det skal understreges, at en graviditet ikke er nogen sygdom eller en sygelig tilstand, og at arbejdet på universitetet ikke i sig selv udgør en risiko for den gravide og fosteret. Der er dog enkelte arbejdsopgaver, som kommende forældre, gravide og ammende i en periode ikke bør påtage sig, da de kan påvirke forplantningsevne, foster eller ammebarn.

En graviditet er en naturlig og glædelig begivenhed for medarbejder/studerende, men også for universitetet. Universitetet har som arbejdsplads også en klar interesse i, at medarbejderne har et (familie)liv ved siden af arbejdet/studiet. Universitetet vedkender sig sit sociale ansvar for at sikre gode og trygge rammer, også for gravide.

2. Formål og overordnede principper

- At beskytte forplantningsevnen for kommende forældre
- At beskytte den gravide, fosteret og ammebarnet
- At kommende forældre oplever TEK som en tryk arbejdsplads
- At den gravide kan blive på arbejdspladsen/studiet længst muligt
- At angive de muligheder der er, for at den gravide/ammende kan tilrettelægge arbejdet med størst mulig hensyntagen til graviditeten/ammebarnet
- At sikre en ensartet behandling af gravide/ammende
- At sikre en tydelig graviditetspolitik

For at sikre en tryk arbejdsplads må den gravide, kollegaer og ledelse indgå et samarbejde, der går ud på at overholde reglerne for gravides arbejde. Arbejdet skal tilrettelægges således, at eventuelle risikomomenter elimineres – enten ved substitution med andre stoffer, fysiske hjælpemidler, personlig beskyttelse eller fritagelse for visse risikofyldte arbejdsprocedure. Er det ikke muligt ved omlægning af arbejdsgange og ændrede procedurer at sikre den gravide et betryggende arbejdsmiljø, skal den gravide overflyttes til andet arbejde.

Det er den nærmeste leder, dvs. forskningslederne, vejledere mv., der i samarbejde med arbejdsmiljørepræsentanten har ansvaret for, at den gravides arbejde planlægges og udføres uden risiko for påvirkninger, der kan indebære fare for den gravide/fosteret. De kan søge hjælp og vejledning hertil i arbejdsmiljøgruppen, hos TEK's arbejdsmiljøkonsulent, SDU HR Arbejdsmiljøteam, rådgivere, arbejdsmedicinsk klinik mv.

Så snart den daglige leder er bekendt med, at en medarbejder er gravid eller ammer, skal der udarbejdes en individuel skriftlig arbejdspladsvurdering, APV, og arbejdsopgaver, der indeholder risikofaktorer, må ikke udføres, før de er vurderet og fundet forsvarlige. Hvis det i laboratoriet ikke er den daglige leder, der vejleder den gravide, bør laboratorievejlederen deltage i afklaringen, men det er stadig den daglige leder, der har ansvaret.

Den gravide er desuden selv forpligtet til i samarbejde med sine kollegaer at skabe trygge arbejdsforhold, samt at overholde reglerne for gravides arbejde. Af hensyn til planlægningen af arbejdet opfordres den gravide til at henvende sig til den daglige leder så tidligt som muligt i graviditeten – specielt hvis der arbejdes i laboratorium.

Det skal tilstræbes, at arbejdsmiljøet er så sikkert, at særlige foranstaltninger for gravide og ammende er unødvendige. I alle områder skal der minimum hvert tredje år udarbejdes en generel APV. I den forbindelse vurderer arbejdslederen i samarbejde med den givne

arbejdsmiljøgruppe/udvalg, om arbejdsstedet er sikkert også for gravide og ammende. Konstaterer man problemer for gravide og ammende i området, skal disse problemer søges forebygget.

For at sikre en smidig og problemfri tilbageindslusning til jobbet og arbejdspladsen skal der for alle medarbejdere, der kommer tilbage efter barselsorlov, afholdes informationsmøder med hhv. den nærmeste leder og kollegaer. Her skal medarbejderen briefes om, hvad der er sket på Institutet under orloven, hvor Institutet er nu, og hvilke arbejdsopgaver der er. For nogle medarbejdere vil det også være vigtigt, at der holdes tæt kontakt mellem det enkelte arbejdssted og medarbejderen under selve barselsorloven.

3. Særligt til dig som planlægger at blive far eller mor

Uanset om du planlægger at blive forælder eller ej, så skal du altid beskytte dig mod eksponering for farlige stoffer og materialer, infektion m.m.

Planlægger du at blive forælder, er det dog særligt vigtigt, at du er opmærksom på information i sikkerhedsdatablade og risikovurderinger om stoffers indvirkning på forplantningsevnen. Tal med din leder eller din arbejdsmiljørepræsentant, hvis der er forhold i dit arbejde, som bekymrer dig.

4. Til dig som bor sammen med gravid eller nyfødt

Hvis du bor sammen med en gravid eller en nyfødt, kan du måske blive bekymret for, om du risikerer at tage skadelige stoffer og materialer, infektioner m.m. med hjem.

Du skal naturligvis, som altid, beskytte dig mod eksponering samt overholde hygiejneinstruktionerne og andre retningslinjer.

Tal med din leder eller din arbejdsmiljørepræsentant, med fokus på risikovurdering og procedurer, hvis der er forhold i dit arbejde, som bekymrer dig.

Hvis du ammer, så vær desuden opmærksom på information om amning i sikkerhedsdatablad og risikovurdering, og sørg for at der bliver lavet en risikovurdering/APV for dine arbejdsprocesser; se mere i afsnit 6 om Risikovurdering.

5. Hvad skal arbejdsgiveren/lederen sørge for

I henhold til Arbejdstilsynets vejledning vedr. gravide og ammendes arbejdsmiljø skal en arbejdsgiver/leder – når han/hun bliver bekendt med, at en medarbejder er gravid eller ammer – sørge for, at der i samarbejde med den gravide/ammende udarbejdes en APV for de arbejdsprocesser/stoffer, som den gravide/ammende udsættes for.

Grundlæggende skal arbejdsgiveren altid udføre en risikovurdering, der både handler om påvirkningens farlighed og dens styrke og varighed. Arbejdsgiverens beslutning om, at den gravide eller ammende kan udføre en bestemt opgave, skal derfor træffes i sammenhæng med hendes konkrete arbejdsforhold.

Hvis arbejdsgiveren vurderer, at en risiko kan få negativ indvirkning på graviditeten eller amningen, skal arbejdsgiveren foretage følgende i prioriteret rækkefølge over for den gravide eller ammende:

- *”Sørge for tekniske foranstaltninger eller ændret indretning af arbejdsstedet, eller hvis det ikke er tilstrækkeligt eller muligt*
- *Ændre i planlægningen og tilrettelæggelsen af arbejdet, eller hvis det ikke er tilstrækkeligt eller muligt*
- *Overføre den gravide eller ammende til andre opgaver, eller hvis det ikke er tilstrækkeligt eller muligt*

- *Beslutte, at den gravide eller ammende ikke må beskæftige sig med det pågældende arbejde.”*

Kilde: Arbejdstilsynets vejledning for gravide og ammendes arbejdsmiljø (<https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8/>).

6. Risikovurdering

Den gravide er også selv forpligtet til at skabe trygge arbejdsforhold i samarbejde med sine kollegaer og til at overholde reglerne for gravides arbejde. Det er vigtigt, at der foretages risikovurdering, hurtigst muligt i graviditeten.

[Du kan finde template til APV/risikovurdering for gravide og ammende her.](#)

7. Ergonomiske påvirkninger

Den gravide:

- Bør undgå at gå på stiger
- Skal tilrettelægge arbejdet således, at der kan veksles mellem siddende og gående/stående arbejde
- Skal undgå løft, træk, skub og bæring

Se mere i Arbejdstilsynets vejledning: <https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8/>.

8. Vibrationer

Den gravide må ikke udsætte sig for kraftige helkropsvibrationer. Disse vil især kunne komme fra centrifuger, men også andet laboratorieapparat såsom store, hurtigt arbejdende rysteborde/rysteinkubatorer.

9. Støj og ultralyd

Viden om betydningen af støj for den gravide er begrænset, men kraftig støjbelastning over 85 dB(A) over en arbejdsdag kan sandsynligvis påvirke fosteret, dels ørerne, dels andre dele af organismen. Hørelsen udvikles i sidste halvdel af graviditeten, og den kan sandsynligvis skades af kraftig lavfrekvent støj (under 500 Hz). Støjen dæmpes på vejen gennem huden, bugvæggen, livmoderen og fostervandet til fosterets ører. Denne dæmpning er meget lille ved lave frekvenser. Gravide må derfor ikke udsættes for kraftig støj, der indeholder lavfrekvente bidrag (under 500 Hz).

Desuden kan moderen reagere hormonelt på kraftig støj, og det kan måske få betydning for fosterets generelle udvikling, fx dets vægt ved fødslen.

Ved ultralyd i luft er fosteret beskyttet af moderens krop, uanset hvor kraftig ultralyden er.

Ultralyden vil passere over i det menneskelige væv, når kroppen er i kontakt med faste genstande eller væsker, der svinger med ultralydsfrekvenser. Ultralyden kan her udgøre en fare for såvel mor som barn.

De ultralydsbærende dele af et ultralydsapparat skal være isolerede fra de dele, som operatøren berører under sit arbejde – og helst med luft. De ultralydsbærende dele i apparater, fx hornet på et ultralydssvejsapparat og emner/ væsker, skal desuden være afskærmede, så man undgår berøring.

10. Kemiske påvirkninger

Fordi den først tredjedel af graviditeten er den mest sårbare periode, bør arbejdsgiveren orienteres så tidligt som muligt. Arbejdsgiveren skal selvsagt have kendskab til graviditeten, før det i praksis er muligt at leve op til ansvaret om at "beskytte gravide og ammende ansatte mod farer, som for dem er særlig alvorlige".

Visse kemiske stoffer kan være farlige for den gravides og fosterets sundhed.

Selv om en virksomhed overholder gældende grænseværdier for stoffer og materialer, giver det ikke nødvendigvis sikkerhed i forhold til den gravides arbejdsmiljø. Grænseværdier fastsættes som hovedregel ud fra sundhedsmæssige hensyn, der er baseret på den aktuelle viden om stoffernes virkning. Men grænseværdierne kan også være udtryk for en afvejning af sundhedsaspektet over for de teknisk/økonomiske aspekter eller tekniske muligheder for kontrol. Visse grænseværdier sigter primært mod at hindre kroniske virkninger, andre mod at hindre akutte virkninger som fx irritation af slimhinder.

Grænseværdier udgør ikke en sikkerhed for den gravide, fordi de ikke altid bliver opdateret. I den situation, hvor der fx efterfølgende er kommet dokumentation for en langtidsskadende virkning som en kræftfremkaldende effekt af et stof med en grænseværdi. I øvrigt er det ikke nok for virksomheden at overholde grænseværdier, hvis der fortsat forekommer unødige påvirkninger, som kan undgås.

Uddrag af AT-vejledning A.1.8-7 Gravides og ammendes arbejdsmiljø, <https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8/>:

"Arbejdsgiveren skal lave en vurdering af risikoen for den gravide og fosteret, når gravide arbejder med eller udsættes for stoffer og materialer med følgende faresætninger på etiketten:

- *H310 Livsfarlig ved hudkontakt*
- *H311 Giftig ved hudkontakt*
- *H312 Farlig ved hudkontakt*
- *H340 Kan forårsage genetiske defekter*
- *H341 Mistænkt for at forårsage genetiske defekter*
- *H350 Kan fremkalde kræft*
- *H350i Kan fremkalde kræft ved indånding*
- *H351 Mistænkt for at fremkalde kræft*
- *H360 Kan skade forplantningsevnen eller det ufødte barn*
- *H361 Mistænkt for at skade forplantningsevnen eller det ufødte barn*
- *H362 Kan skade børn, der ammes*
- *H370 Forårsager organskader og*
- *H371 Kan forårsage organskader*
- *H372 Forårsager organskader ved længerevarende eller gentagen eksponering ved hudkontakt*
- *H373 Kan forårsage organskader ved længerevarende eller gentagen eksponering ved hudkontakt.*

Stoffer og materialer, der er mærket med andre faresætninger, kan også have effekter, som fosterets celler kan være følsomme over for. Derfor skal arbejdsgiveren også lave en vurdering, når gravide og ammende arbejder med eller udsættes for følgende stoffer og materialer:

- *Kræftfremkaldende stoffer og processer*

- *Hormonforstyrrende stoffer*
- *Flygtige stoffer og organiske opløsningsmidler*
- *Bekæmpelsesmidler*
- *Tungmetaller*
- *Anæstesi-gasser*
- *Kvælende gasser*
- *Kemiske stoffer, der optages gennem huden.*

Man skal være opmærksom på, at lægemidler ikke er mærket efter CLP-forordningen, men er klassificeret efter lovgivningen på medicinalområdet. Det fremgår af lægemiddelkataloget, om de enkelte medicinske stoffer er skadelige for fostre.

Vurderingen er ofte vanskelig og vil almindeligvis kræve betydelig kemisk viden og viden om kemiske stoffers betydning for udviklingen i graviditeten. Den enkelte arbejdsgiver vil derfor ofte med fordel kunne inddrage et arbejdsmiljørådgivningsfirma i vurderingen. Er der herefter fortsat tvivl, kan den gravide henvises til en arbejdsmedicinsk klinik af sin egen læge.”

Vær også ekstra opmærksom på at undgå støv og partikler i arbejdsmiljøet.

Vær fx også opmærksom på, at nogle Organiske opløsningsmidler virker skadelige på fostre ved lave koncentrationer. Det gælder fx methylglycol og ethylglycol.

Det vil normalt ikke være nødvendigt med særlig beskyttelse af gravide, der udsættes for opløsningsmidlet ethanol (sprit) i luften, hvis arbejdet i øvrigt foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Som en generel regel betragtes risikoen for fosteret som ubetydelig, hvis luftkoncentrationen af flygtige opløsningsmidler er lavere end 1/10 af grænseværdien, og hvis der ikke sker optagelse gennem huden.

Find oversigt over stoffer, der skal undgås under graviditeten og amningen i Arbejdstilsynets vejledning A.1.8-7 om Gravides og ammendes arbejdsmiljø, afsnit 1.3 og 2 (<https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8/>).

Se desuden altid informationen i de(t) relevante sikkerhedsdatablad(e) og risikovurderingen.

11. Biologiske påvirkninger

De gældende regler for laboratorieklassifikation skal altid følges, og der skal gives en grundig instruktion af instruktionsansvarlige (vejleder/daglige leder) før arbejdets påbegyndelse.

11.1 Undgå at arbejde med forsøgsdyr

Forsøgsdyr kan bl.a. bære en protozo, toxoplasma gondii, som hos os mennesker kan give toxoplasmose (haresyge). Det anbefales, at man hos sin læge får taget en blodprøve til bestemmelse af antistoffer mod toxoplasmose. Dyrene kan også testes. Ved tilstedeværelsen af antistof hos den gravide kan arbejdet fortsætte som hidtil; hvis antistoffet ikke findes, skal den gravide flyttes til andet arbejde.

11.2 Undgå at arbejde med fjerkræ/fugle

Arbejde med fjerkræ og fugle bør undgås pga. faren for ornithose (papegøjesyge).

Både toxoplasmose og ornithose kan forårsage fosterskader.

11.3 Undgå at arbejde med biologiske agenser af særlig farlighed for gravide

F.eks. kan Listeria give hjernehindebetændelse.

Vil du vide mere om emnet, kan du bl.a. læse "Bekendtgørelse om biologiske agenser og arbejdsmiljø" fra Arbejdstilsynet (<https://at.dk/regler/bekendtgørelser/biologiske-agenser-arbejdsmiljoe-1652/>).

15. Henvisninger

[TEK's template til APV/risikovurdering for gravide og ammende.](#)

SDUs kemikalierregistreringssystem (www.kemibrug.dk)

Arbejdstilsynet (<https://at.dk/>)

Arbejdstilsynets vejledning for gravide og ammende (<https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8/>).

Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 1234 af 29. oktober 2018 om arbejdets udførelse: "*§8 Stk. 2. Særlige følsomme risikogrupper, herunder gravide og ammende ansatte, skal beskyttes mod farer, som for dem er særlig alvorlige.*" (<https://at.dk/regler/bekendtgørelser/arbejdets-udfoerelse-1234-sam/>)

Bekendtgørelse om ioniserende stråling og strålebeskyttelse (<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/669>)

Grænseværdier for stoffer og materialer (<https://at.dk/regler/at-vejledninger/graensevaerdier-stoffer-materialer-c-0-1/>)

Bekendtgørelse om biologiske agenser og arbejdsmiljø <https://at.dk/regler/bekendtgørelser/biologiske-agenser-arbejdsmiljoe-1652/>)

Gravid med job – portalen (<http://www.gravidmedjob.dk/>)

Industriens Branchearbejdsmiljøråd (<https://www.bfa-i.dk/> - find vejledning her: https://www.bfa-i.dk/generelt/graviditet/gravide?mc_cid=1cc48f7447&mc_eid=b03a12330d)